

JAKOŚĆ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

**Dopasowanie systemu kształcenia
do potrzeb regionalnego rynku
pracy – pożądane kierunki działań**

Analiza SWOT dla województwa opolskiego

MOCNE STRONY

- Wzrost zainteresowania edukacją na poziomie dziennym i zaocznym.
- Bogata oferta edukacyjna.
- Stosunkowo niski udział osób z wyższym wykształceniem w ogólnej strukturze osób bezrobotnych.

SŁABE STRONY

- Niewystarczająca sieć poradnictwa i doradztwa zawodowego.
- Deficyt profesjonalnych, akredytowanych instytucji kształcenia zawodowego i ustawicznego.
- Nieodpowiednia struktura podaży i popytu na regionalnym rynku pracy.
- Niska świadomość uczenia się przez całe życie i dostosowywania kwalifikacji do zmieniającego się rynku pracy.

Analiza SWOT dla województwa opolskiego

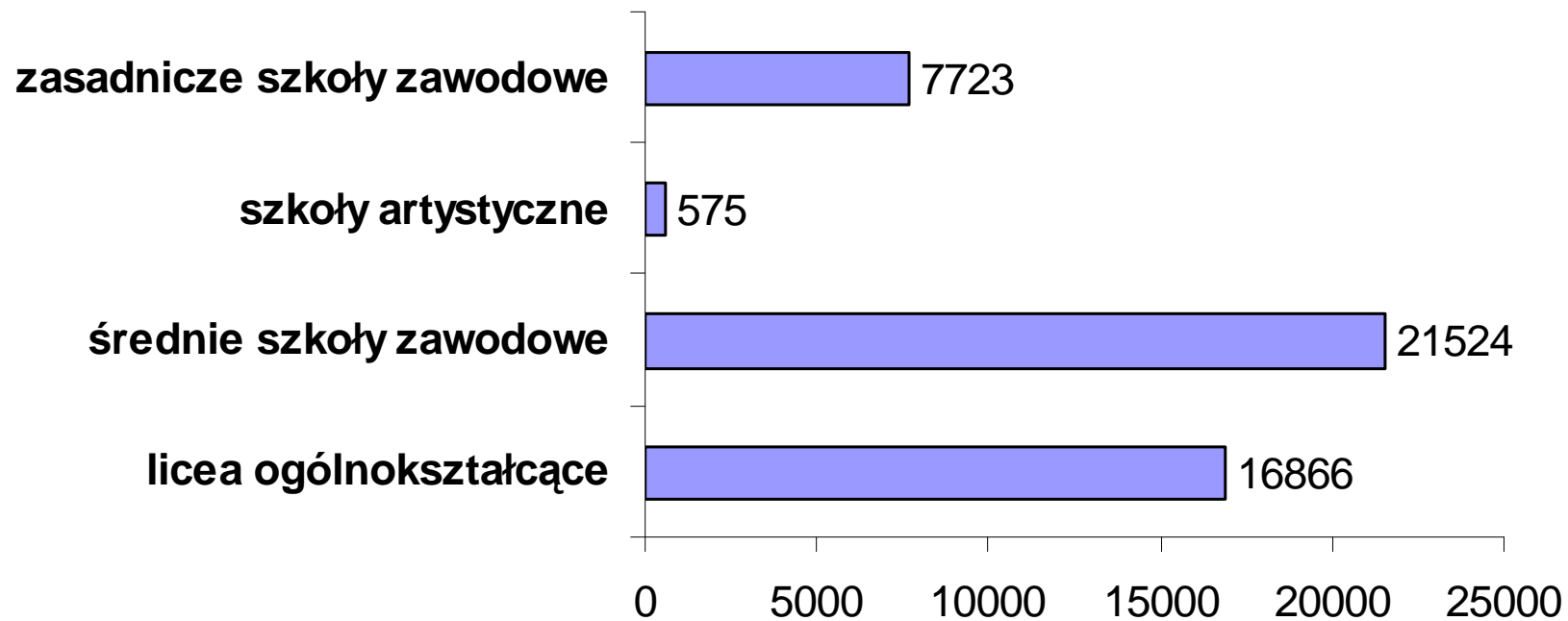
SZANSE

- Przyrost liczby osób z wyższym wykształceniem.
- Intensywne działania na rzecz kształcenia ustawicznego.
- Reforma systemu edukacji i rozwój szkolnictwa wyższego w regionie.
- Rozwój jednostek szkoleniowych.
- Wzrost liczby osób podnoszących kwalifikacje.

ZAGROŻENIA

- Brak nawyków do kształcenia ustawicznego.
- Brak koordynacji kształcenia zawodowego z potrzebami rynku pracy.
- Niedostateczna sieć instytucji rozwojowych w zakresie realizacji programów rozwoju zasobów ludzkich.

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w roku szkolnym 2004/2005

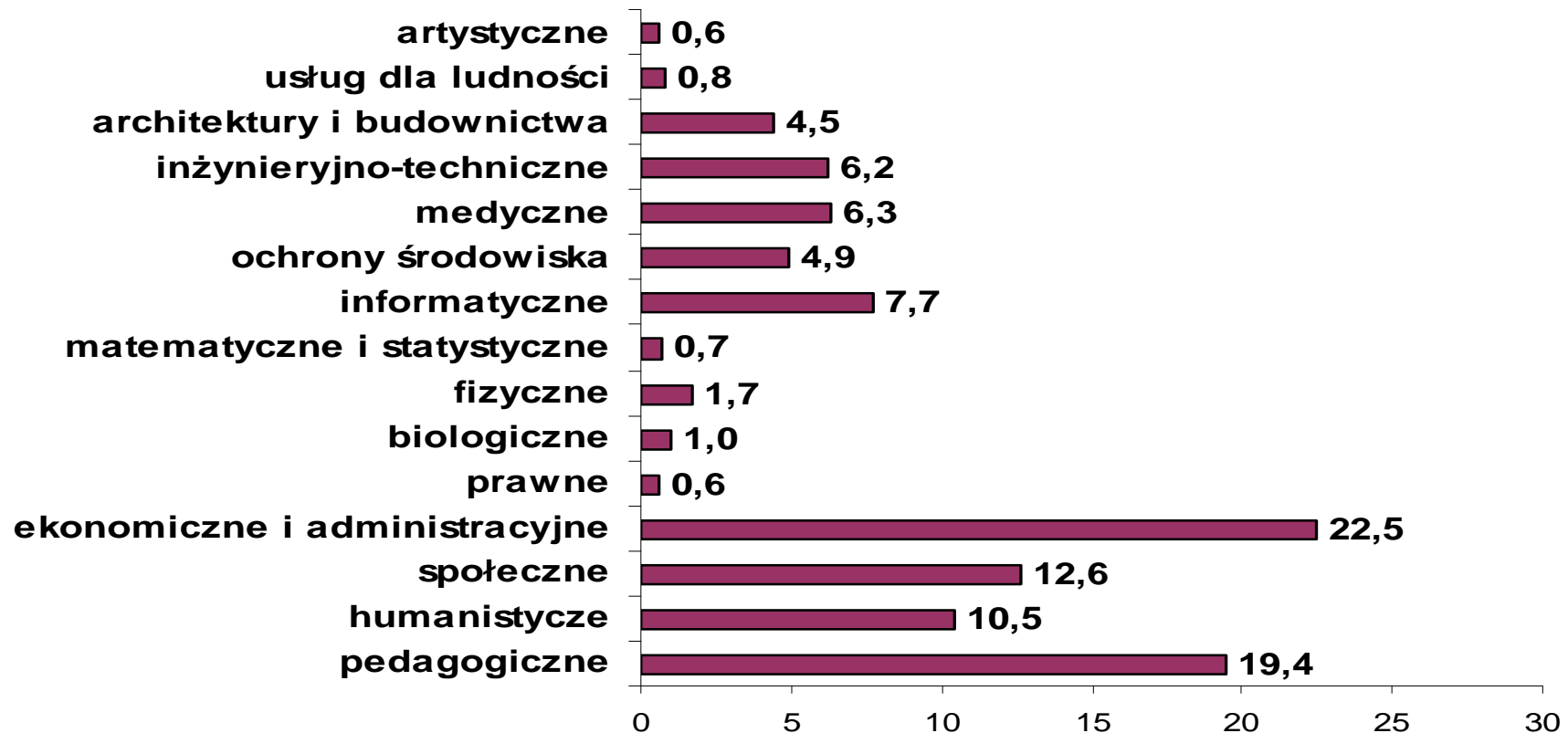

Źródło: [http:// www.stat.gov.pl](http://www.stat.gov.pl)

Kształcenie na poziomie średnim

- Licea ogólnokształcące → możliwość uczenia się w klasach zorientowanych na przedmioty przyrodnicze, matematyczne i informatyczne oraz humanistyczne, a także w klasach językowych.
- Licea profilowane → 16 profili kształcenia (łącznie z liceum plastycznym). Najwięcej miejsc w klasach o profilach: zarządzanie informacją, usługowo - gospodarczym i ekonomiczno - administracyjnym.
- Technika → kształcenie w takich zawodach jak: ekonomista, mechanik, handlowiec, w zawodach związanych z rolnictwem oraz żywieniem i gospodarstwem domowym, a także technik budownictwa i informatyk.
- Zasadnicze szkoły zawodowe → kształcenie najczęściej w takich zawodach jak: sprzedawca, zawody związane z branżą samochodową (mechanik i blacharz samochodowy), kucharz, stolarz i murarz.

Studenci szkół wyższych wg grup kierunków studiów w roku szkolnym 2004/2005 (w %)

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/>

Minimalne oczekiwania pracodawców wobec kandydatów do pracy na różnych stanowiskach

- Im wyższe stanowisko, tym większe znaczenie mają wykształcenie, doświadczenie zawodowe, umiejętność obsługi komputera oraz znajomość języków obcych.
- Poza stanowiskiem robotnika związanym z pracą fizyczną, nie ma znaczenia płeć i wiek kandydata do pracy.
- Wymagania doświadczenia zawodowego stawiają w gorszym położeniu na rynku pracy absolwentów.
- Bez względu na stanowisko pracy pracownik powinien cechować się rzetelnością i dokładnością, posiadać umiejętności praktyczne i wiedzę w określonej dziedzinie.
- Im wyższe stanowisko, tym większego znaczenia nabierają także takie cechy jak: znajomość branży, samodzielność w działaniu; na wyższych stanowiskach – kreatywność, umiejętność koordynacji, odpowiedzialność za zespół oraz myślenie strategiczne.

Zawody deficytowe wg badanych pracodawców (N=2024, w%)

Przyczyny problemów ze znalezieniem pracowników (N=2024; w%)

- Na opolskim rynku pracy jest duże zapotrzebowanie na pracowników, którzy nie muszą mieć wyższego wykształcenia, ale muszą posiadać konkretne, praktyczne zawodowe kwalifikacje.
- Konieczny - szeroki profil kształcenia zawodowego
- Od jakości kształcenia zawodowego zależą będą kompetencje przyszłych pracowników
 - przygotowanie teoretyczne
 - przygotowanie praktyczne
 - przygotowanie społeczne

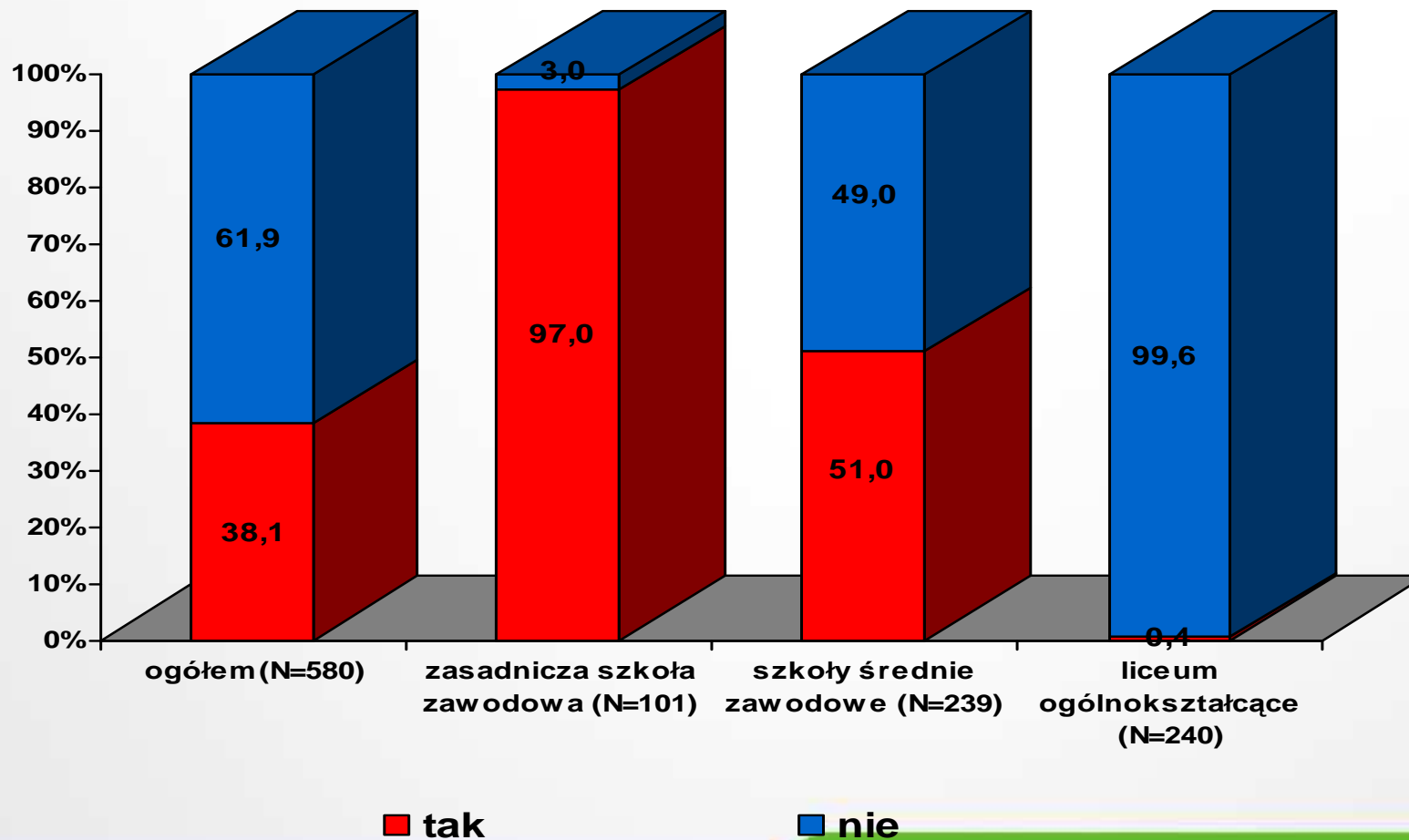

DUALNY SYSTEM KSZTAŁCENIA

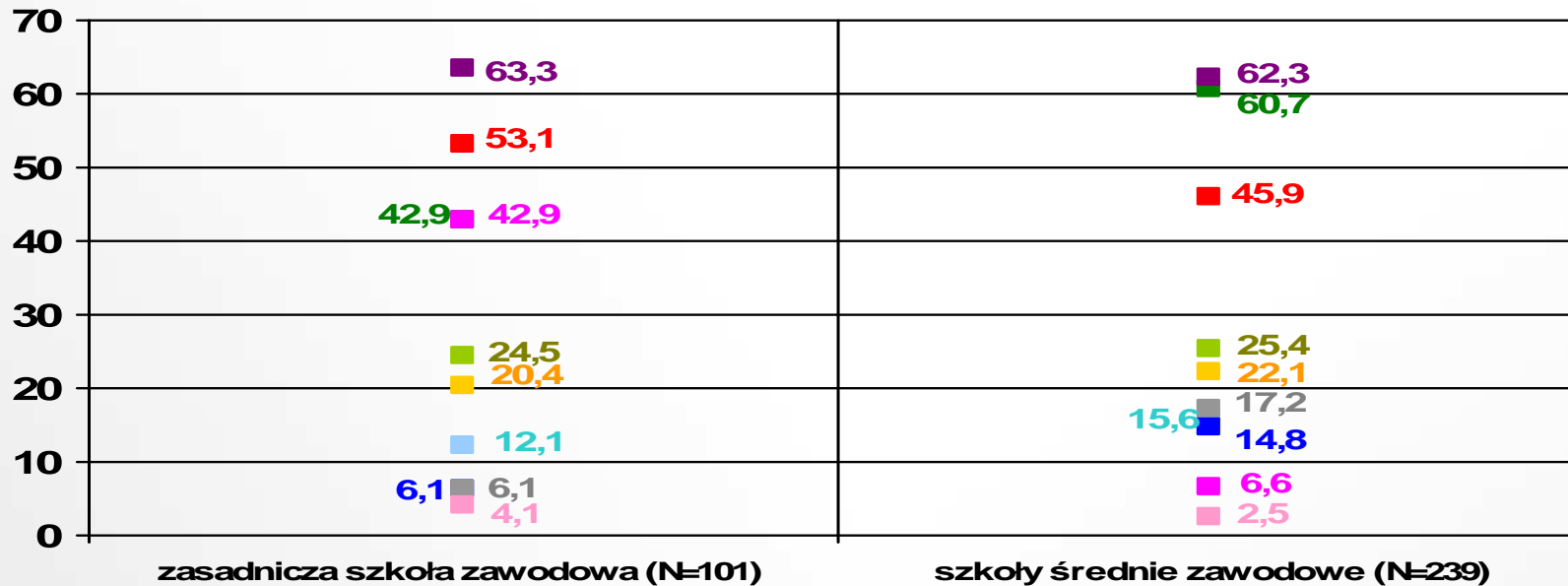
„Szkola i przedsiębiorstwo są miejscami zdobywania wiedzy uzupełniającymi się nawzajem, dlatego należy je koniecznie zbliżyć...”

(Biała Księża. Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa, Komisja Europejska)

Stopień odbywania praktyk zawodowych przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych [N=580; w %]

Korzyści wynikające z odbywania praktyk zawodowych a typ szkoły (w %)

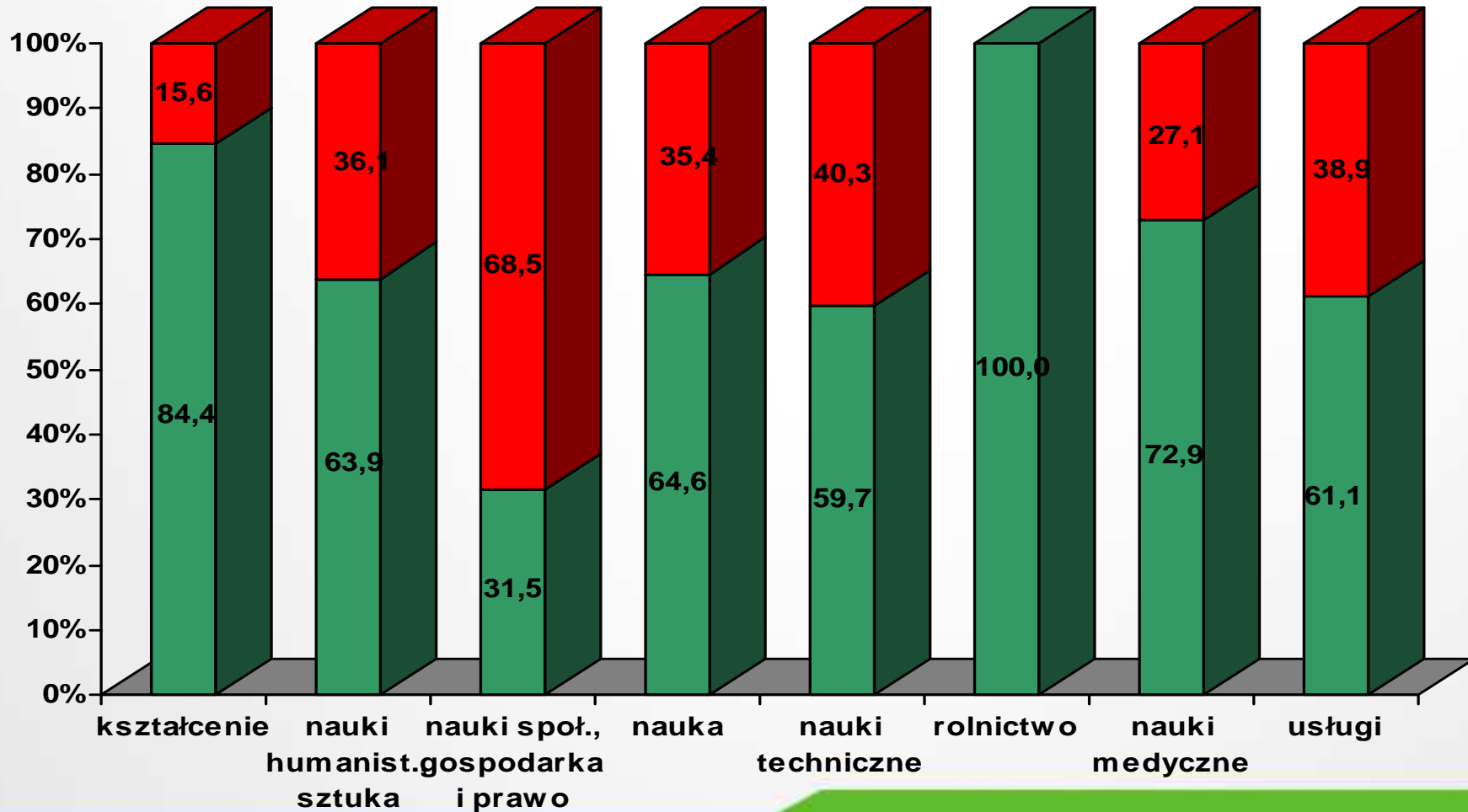
- zwiększają szanse na zatrudnienie w firmie
- pozwalają poznać środowisko pracy
- są cennym uzupełnieniem wiedzy teoretycznej
- poznanie nowych ludzi
- stanowią rozrywkę, odpoczynek
- poznanie procedur, przepisów
- poznanie kultury organizacyjnej firmy
- można "wpisać" praktyki w CV
- dotychczasowe źródło dochodów
- brak korzyści

Mankamenty praktyk zawodowych a typ szkoły (w %)

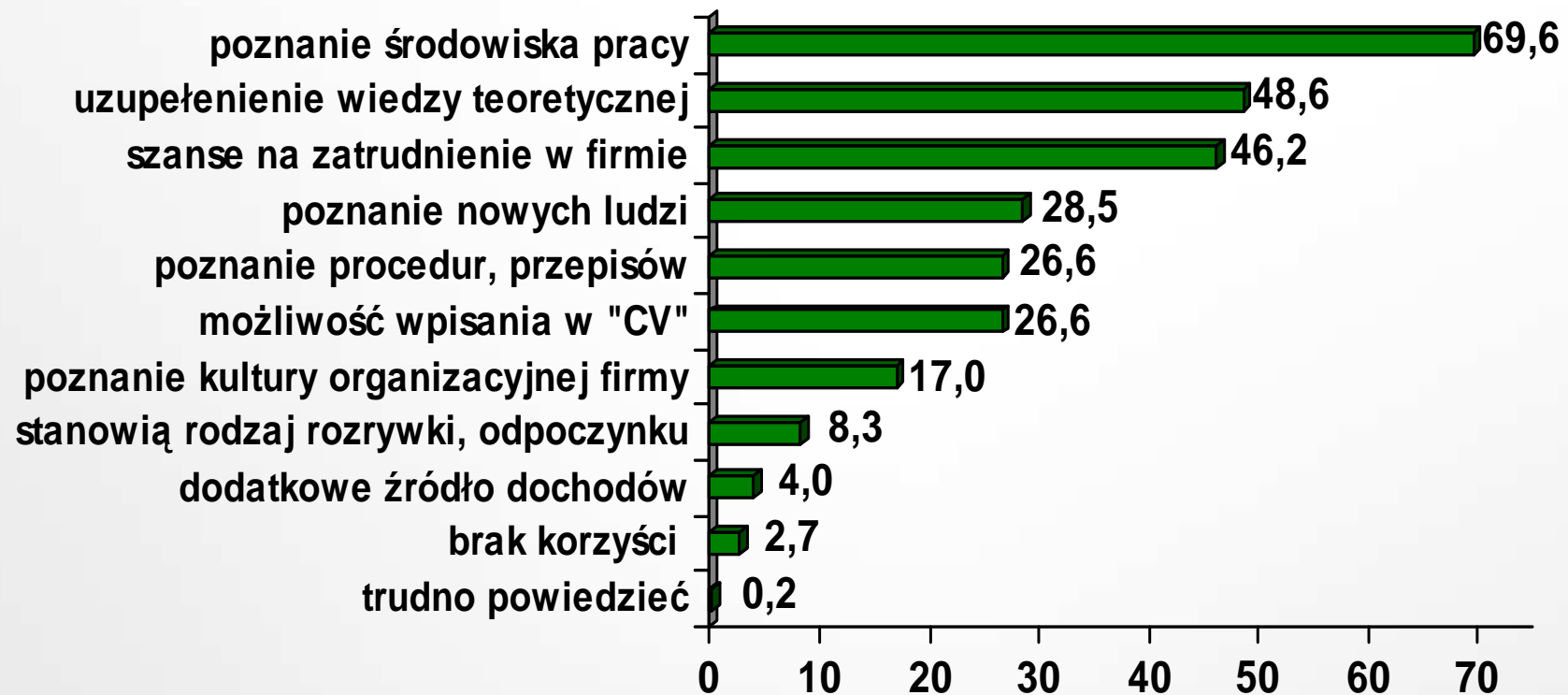

- niechętnie nastawienie do praktykantów
- praktykanci otrzymują tylko proste zadania
- niczego nie można się nauczyć
- trwają za krótko
- uczniowie nudzą się podczas praktyk
- firmy traktują praktykantów jako niechcianą konieczność
- nie ma określonego programu praktyk
- nie otrzymuje się świadectw, certyfikatów
- nie ma możliwości zatrudnienia w firmie
- brak negatywnych stron

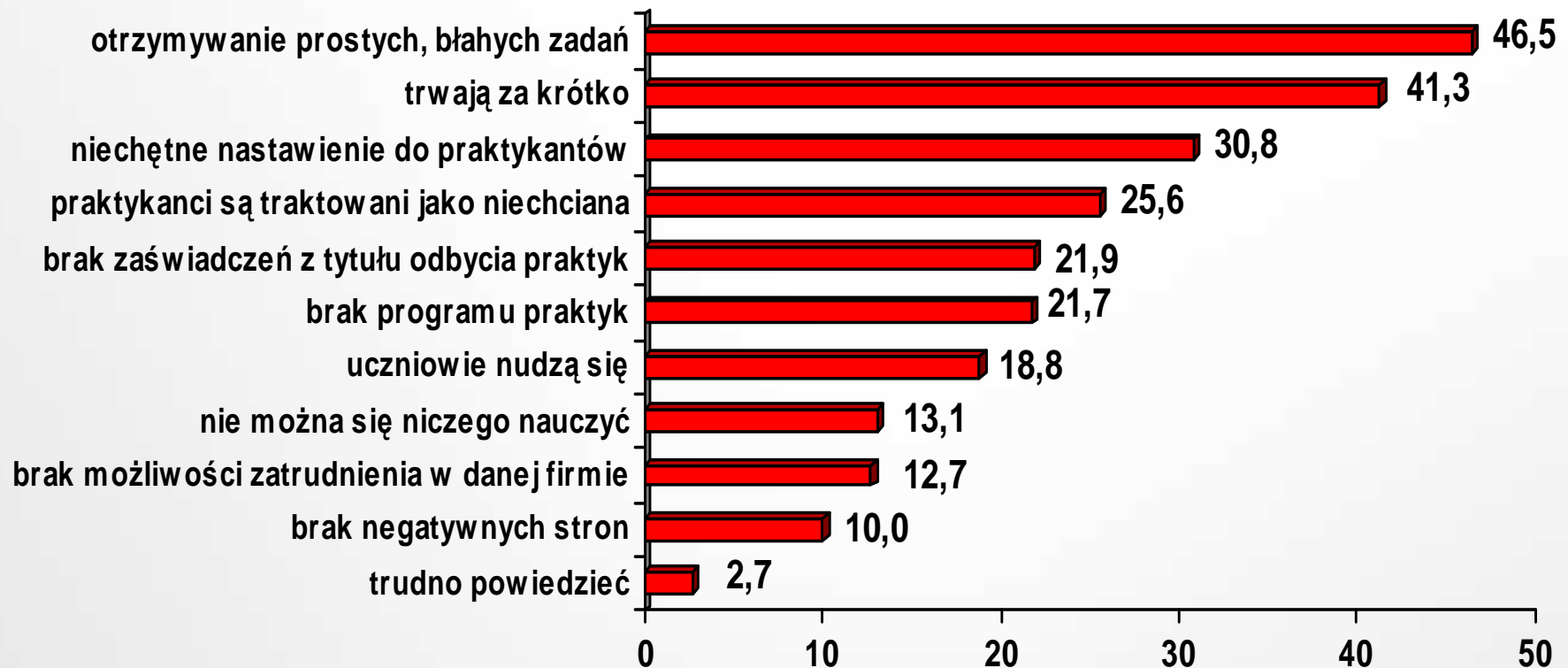
Stopień odbywania praktyk zawodowych a kierunek studiów [N=900; wskazania w %]

Korzyści wynikające z odbywania praktyk zawodowych wg studentów [N=900; wskazania w %]

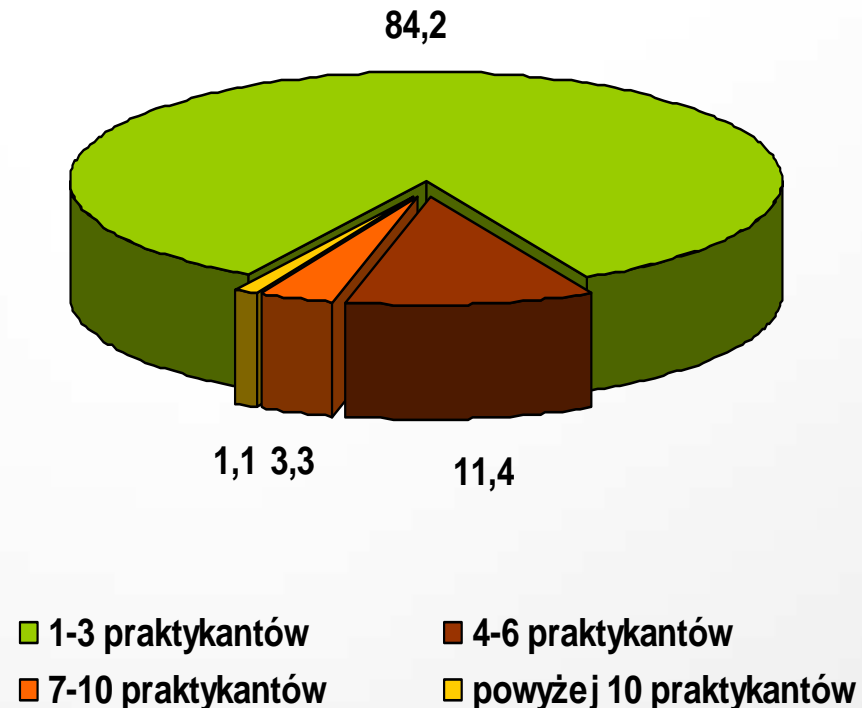
Negatywne strony wynikające z odbywania praktyk zawodowych wg studentów [N=900; wskazania w %]

Opolscy pracodawcy o praktykach zawodowych

- Większość pracodawców (69,2%) - 70,1% przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób i 49,0% małych, średnich i dużych firm - nie organizuje praktyk zawodowych dla osób uczących się.
- Większość pracodawców (72%) przyjmujących praktykantów nie oferuje im potem miejsc pracy w swoich przedsiębiorstwach.

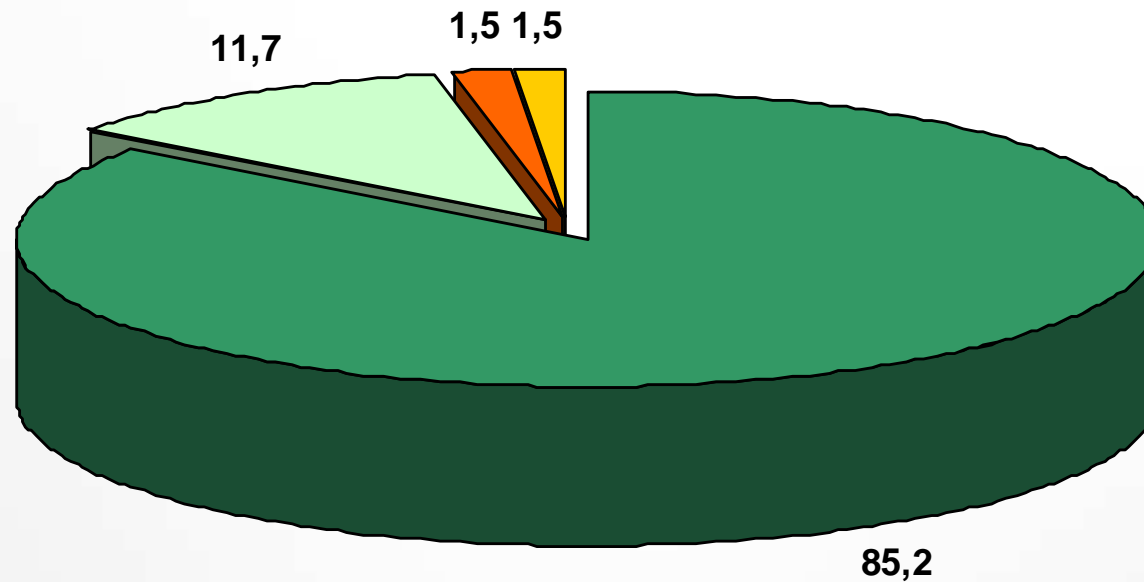
Liczba osób przyjmowanych na praktyki w ciągu 1 roku (N=800; w %)

Pożądane kierunki działań

- Praktyki zawodowe, które stanowią powinny ważny element kształcenia zawodowego, często nie spełniają swojego zadania – trwają zbyt krótko i są źle zorganizowane.
- Pożądane jest stworzenie konkretnych programów praktyk dla różnych kierunków kształcenia tak, aby praktyki umożliwiały uczestnikom sprawdzenie posiadanej wiedzy i umiejętności oraz ich uzupełnienie, a także zdobycie doświadczenia zawodowego.
- Wymaga to stworzenia systemu współpracy pomiędzy szkołami oraz firmami i instytucjami organizującymi praktyki zawodowe.
- Trzeba podejmować starania zmierzające do zmiany negatywnego nastawienia pracodawców do organizowania praktyk zawodowych, jak i do samych praktykantów.

Stosunek polskich pracodawców do absolwentów (w %)

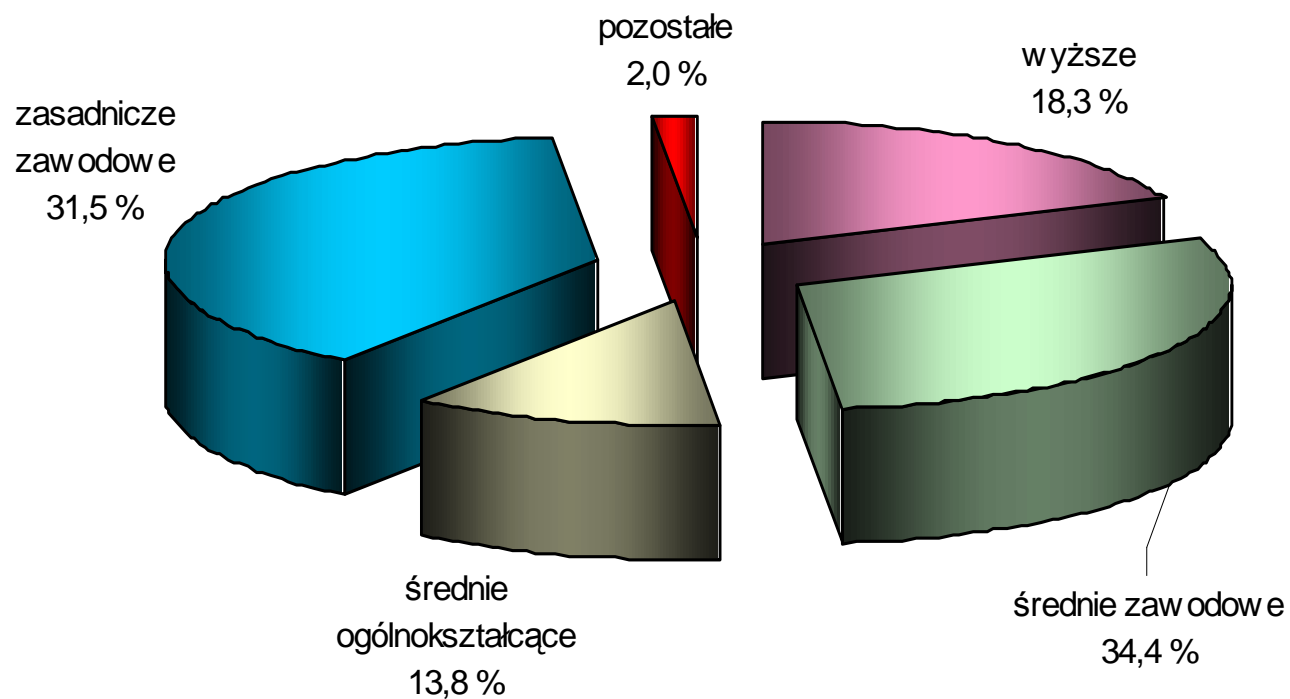

- traktuję wszystkich kandydatów tak samo
- wolę zatrudniać inne osoby
- wolę zatrudniać absolwentów
- trudno powiedzieć

Powody niechętnego zatrudniania absolwentów (N=525, w %)

Struktura bezrobotnych absolwentów według wykształcenia (na dzień 31.XII. 2003r.)

Źródło: Strategia sektorowa rynku pracy województwa opolskiego w latach 2004 – 2006, WUP Opole

Szkolnictwo wyższe a rynek pracy

- Od końca 2000 roku obserwuje się w województwie opolskim zwiększony udział wśród bezrobotnych absolwentów kończących wyższe uczelnie.
- Oferta edukacyjna szkół wyższych nie jest przygotowywana w oparciu o analizy potrzeb rynku pracy.
- W województwie opolskim najwięcej studentów studiuje na kierunkach ekonomicznych i pedagogicznych. Zbyt niski odsetek studentów studiuje na kierunkach techniczno -inżynieryjnych, z zakresu nauk ścisłych i matematyki, a tacy specjaliści są niezbędni w procesie budowania gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.
- Dopasowanie systemu edukacji i regionalnego rynku pracy wymaga prowadzenia solidnych, systematycznych i pogłębionych badań popytu na pracę oraz upowszechniania wyników tych badań, ale przede wszystkim stworzenia systemu powiązań szkolnictwa wyższego, a także ponadgimnazjalnego, z pracodawcami.

Wyniki badania opolskich uczniów

- Część uczniów wybierając szkołę po ukończeniu gimnazjum nie do końca uświadamia sobie znaczenie tej decyzji dla dalszej kariery edukacyjnej i zawodowej przyszłości, ich decyzje są nie przemyślane, nie uwzględniają sytuacji na regionalnym rynku pracy - wynika to w dużej mierze z niedostatecznego dostępu do poradnictwa zawodowego.
- Pozytywną tendencją jest świadomość uczniów konieczności podwyższania wykształcenia - większość z nich zamierza kontynuować edukację, często łącząc naukę z pracą.
- Obserwuje się dość duże zainteresowanie wśród uczniów prowadzeniem własnej działalności gospodarczej.

Wyniki badania opolskich studentów

- Decyzje o wyborze uczelni i kierunku studiów często są nieprzemyślane i przypadkowe, nie uwzględniają sytuacji na rynku pracy i prognoz dotyczących zmian w zakresie zapotrzebowania na kwalifikacje zawodowe – świadczy to o ograniczonym dostępie do takich informacji, o braku wsparcia ze strony zawodowych doradców
- Studenci w większości są zdania, że ich uczelnia zapewni im dobre przygotowanie do pracy zawodowej. Większość z nich zamierza pracować w wyuczonym zawodzie.
- Jednocześnie studenci są świadomi trudności w znalezieniu pracy zgodnej z kierunkiem kształcenia, szczególnie na lokalnym i regionalnym rynku pracy → duże zainteresowanie wśród studentów wyjazdem za granicę (czasowym lub na stałe) w celach zarobkowych.
- Blisko co piąty student rozważa możliwość założenia własnej firmy.

Kształcenie ustawiczne

- Uczniowie i studenci najczęściej uczestniczą w kursach prawa jazdy oraz kursach języków obcych, a także szkoleniach z zakresu obsługi komputera.
- Uczniowie oraz studenci wysoko oceniają także wartość kursów w zakresie rozwoju osobistego, mimo że rzadko z nich korzystają.
- Wyniki badania pracodawców oraz pracowników wskazują na zainteresowanie i wysoką ocenę efektywności kursów zorientowanych na podnoszenie kwalifikacji zawodowych.
- Niepokoi dość niski odsetek uczniów i studentów korzystających z form pozaszkolnego kształcenia, a także niska aktywność osób pracujących w zakresie podejmowania samodzielnych działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji.

Pożądane kierunki działań

- Konieczność zwiększenia dostępu młodych ludzi do poradnictwa zawodowego, które przygotowałoby ich do poruszania się po rynku pracy i rynku edukacyjnym.

Wszyscy uczniowie powinni mieć dostęp do darmowego poradnictwa wychowawczo-zawodowego, które powinno zapewnić pomoc przy wyborze ścieżki edukacyjnej i przyszłej kariery zawodowej odpowiednio do potrzeb i możliwości uczniów. (Strategia Rozwoju Edukacji 2007-2013)

- Do programów nauczania powinny zostać włączone elementy przedsiębiorczości.

Program nauczania przedsiębiorczości musi być przygotowany we współpracy z praktykami. Szkoły powinny nawiązać współpracę także z inkubatorami przedsiębiorczości i powiatowymi urzędami pracy.

Również młodzież akademicka powinna mieć możliwość uczestniczenia w zajęciach, szkoleniach, czy warsztatach przygotowujących do prowadzenia własnej działalności gospodarczej.

Pożądane kierunki działań

- Coraz większego znaczenia nabierają kompetencje związane z wykorzystywaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych.
- Młodzież stosunkowo często korzysta z dodatkowych kursów językowych oraz obsługi komputera, wysoko oceniając ich przydatność → umiejętności te nie są w wystarczający sposób rozwijane na zajęciach w szkołach i na studiach.
- Warunkiem zdobycia przez absolwentów umiejętności obsługi komputera, wyszukiwania, przetwarzania i korzystania z informacji jest odpowiednie wyposażenie szkół w sprzęt komputerowy oraz dostęp do Internetu, a także wykwalifikowana kadra nauczycielska.

Pożądane kierunki działań

- Problem niskiego uczestnictwa w kształceniu ustawicznym, wynikający często z braku świadomości konieczności ciągłego podnoszenia kwalifikacji oraz uzupełniania i aktualizowania wiedzy i umiejętności → Do zadań szkoły należy kształtowanie otwartej postawy młodych ludzi na uczenie się oraz promowanie uczenia się przez całe życie.
- Z jednej strony - należy promować kształcenie przez całe życie wśród mieszkańców województwa opolskiego i upowszechniać informacje o dostępnych możliwościach edukacji ustawicznej w regionie.
- Z drugiej strony – należy zwiększać dostęp do różnych form kształcenia ustawicznego, szczególnie na obszarach wiejskich i w małych miejscowościach oraz dbać o ich jakość i powiązanie z potrzebami rynku pracy.
- Trzeba zachęcać mieszkańców województwa opolskiego do samokształcenia oraz takich form dokształcania się jak kształcenie na odległość (*e-learning*).

Pożądane kierunki działań

- Powinno się podjąć także działania na rzecz zwiększenia zaangażowania i nakładów pracodawców w rozwój kapitału ludzkiego w regionie.

Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia dla Województwa Opolskiego na rok 2005 postuluje, by traktować pracodawców jako ważnych partnerów w prowadzeniu edukacji ustawicznej, proponując pewne ułatwienia (w postaci zwolnienia od podatku dochodowego wartości świadczeń przyznanych na podnoszenie kwalifikacji zawodowych i wykształcenia pracowników) tym przedsiębiorcom, którzy inwestują w podnoszenie jakości zasobów ludzkich swoich firm.

PODSUMOWANIE

- Rozwój zasobów ludzkich i racjonalne zarządzanie nimi wymaga dopasowania systemu kształcenia szkolnego i pozaszkolnego do potrzeb rynku pracy w województwie opolskim.
- Niezbędne jest współdziałanie instytucji monitorujących rynek pracy, systemu szkolnictwa oraz regionalnych pracodawców.
- Rynek pracy i zmieniające się wymagania co do kwalifikacji zawodowych jego uczestników muszą być systematycznie i dokładnie monitorowane, by oferta edukacyjna mogła odpowiadać na to zapotrzebowanie i kształcić przyszłych uczestników pracy, wyposażając ich w pożądaną na rynku pracy wiedzę, umiejętności i kwalifikacje.
- W proces przygotowywania młodych ludzi do pracy zawodowej muszą włączyć się aktywnie regionalni przedsiębiorcy.
- System kształcenia tradycyjnego musi zostać powiązany z pozaszkolnymi formami kształcenia ustawicznego, by umożliwić jednostkom uzupełnianie, rozszerzanie lub zmianę kwalifikacji zawodowych w warunkach zmieniającego się rynku pracy.
- Konieczne jest promowanie uczenia się przez całe życie w społeczeństwie i zwiększanie dostępu do różnych form kształcenia ustawicznego.

Działania te przyczynią się do rozwoju kapitału ludzkiego Opolszczyzny i jego pełnego wykorzystania na rzecz gospodarczego rozwoju regionu.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

- ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o. o.
- 99-301 Kutno, ul. Grunwaldzka 5
- tel. (024) 355 77 00, fax. (024) 355 77 01
- www.asm-poland.com.pl
- www.jakosc-kapitalu.org